

Keskkonnatasude seaduse ja metsaseaduse muutmise eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõukohase seadusega lisatakse keskkonnatasude seadusesse uue tasuliigina raadamisõiguse tasu. Raadamisõiguse tasust laekunud raha kasutatakse sihtotstarbeliselt maakasutussektoris seotud süsinikuvaru suurendamiseks ja süsinikusidumise parandamiseks, pidades silmas elurikkuse eesmärgi. Sihtotstarbeliseks kasutuseks vajaliku regulatsiooni tarbeks muudetakse ka metsaseadust.

Raadamine metsaseaduse § 32 tähenduses on raie, mida tehakse, et võimaldada maa kasutamist muul otstarbel kui metsade majandamiseks, näiteks põllumaana, kaevandusalana, asulamaana, erinevate taristuobjektide (teed, liinitrassid) aluse maana. Metsa raadamisel intensiivse kasutusega maaks on pikaajaline mõju maakasutussektoris seotud süsinikuvarule ja sektori heitkogustele. Pikaajalisi kliima- ja elurikkuse eesmärgi silmas pidades tuleb maakasutussektori süsinikuheitmete vähendamiseks, metsamaal seotud süsinikuvaru säilitamiseks, metsadega seotud ökosüsteemiteenuste säilimiseks ning asendusefekti mõju suurendamiseks metsamaa raadamist pidurdada. Selleks on otstarbekas kasutusele võtta täiendavad meetmed ning välja töötada raadamisest tulenevate heitkoguste kompensatsioonimehhanismid¹. Eelnõukohase seadusega tehakse selleks ettepanek kehtestada raadamisõiguse tasu ning samas täiendada metsavaldkonnaga seotud toetuste nimistut nii, et raadamisõiguse tasu arvelt toetataks tegevusi, mis aitavad kaasa raadamisest tuleneva kliimamõju kompenseerimisele.

1.2. Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu valmistasid ette Kliimaministeeriumi metsaosakonna peaspetsialist Arvi Toss (626 0749, arvi.toss@kliimaministeerium.ee), metsaosakonna nõunik Maret Parv (maret.parv@kliimaministeerium.ee), ministri teadusnõunik Aveliina Helm (aveliina.helm@kliimaministeerium.ee), keskkonnakorralduse ja kiirguse osakonna nõunik Kerli Ojakivi (626 0746, kerli.ojakivi@kliimaministeerium.ee) ja Keskkonnaameti metsaosakonna juhataja Olav Etverk (503 2190, olav.etverk@keskkonnaamet.ee).

Juriidilise ekspertiisi tegid õigusosakonna nõunikud Annemari Vene (annemari.vene@kliimaministeerium.ee) ja Marko Lelov (marko.lelov@kliimaministeerium.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõuga.

Eelnõu ei ole otseselt seotud Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) õiguse rakendamisega. Eelnõu on seotud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi aluspõhimõtetega 3.3.12. Vaatame üle keskkonna- ja ressursitasud ning maksustame raadamise ning 5.2.10. Maksustame metsa- ja põllumaade raadamist.

¹ Valgepea, M., Raudsaar, M., Karu, H., Suursild, E., Pärt, E., Sims, A., Kauer, K., Astover, A., Maasik, M., Vaasa, A. ja Kaimre, P., 2021. Maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse sektori sidumisvõimekuse analüüs kuni aastani 2050. Keskkonnaagentuur. Eesti Maaülikool.

Eelnõuga muudetakse seaduste järgmisi redaktsioone:

- 1) keskkonnatasude seadus (01.07.2023, RT I, 17.03.2023, 40);
- 2) metsaseadus (06.06.2022, RT I, 27.05.2022, 14).

Eelnõuga ei muudeta konstitutsioonilisi seadusi. Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthälteenamus.

2. Seaduse eesmärk

Keskkonnatasude seaduses (edaspidi *KeTS*) ja metsaseaduses (edaspidi *MS*) puudutavate muudatuste eesmärk on maksustada metsamaa raadamine ning luua võimalusi kompenseerida raadamisest tulenev kliimamõju läbi raadamisõiguse tasu sihtotstarbelise kasutamise. Sihtotstarbeline kasutus hõlmab tegevusi, mis on vajalikud maakasutussektoris tervikuna talletatud süsinikuvaru säilitamiseks ja süsinikusidumise suurendamiseks, elurikkuse seisundi parandamiseks ning asendusefekti mõju suurendamiseks. Tasu sihtotstarbelise kasutamise tegevuste hulka kuuluvad elurikkuse- ja kliimaeesmärgi täitev metsastamine, kahjustatud ja süsinikurikaste ökosüsteemide taastamine, looduslähedase metsamajandamise praktikate kasutuselevõtu soodustamine struktuurselt ja liigiliselt mitmekesiste, süsinikuvaru säilitavate ning kliimamuutustele vastupidavate majandusmetsade kujundamiseks, kuivendussüsteemide leevendusvõtete rakendamine ning turvasmuldadelt lähtuva heite vähendamine metsamajandamisel.

Raadamisõiguse tasu kehtestamisega luuakse instrument, mis võimaldab raadamisõiguse tasust laekunud vahenditest toetada maakasutussektoris seotud süsinikuvaru suurendamiseks ja süsinikusidumise parandamiseks tehtavaid tegevusi eramaadel, pidades silmas elurikkuse eesmärgi. Raadamisõiguse tasu sidumine sihtotstarbelise kliimamõju leevendamise loob seadustesse selgema regulatsiooni kasvuhoonegaaside heitmete vähendamiseks tehtavate tegevuste kulude katmise kohta eramaadel.

Muudatustes on arvestatud nii eesmärgiga pidurdada metsamaa pindala üldist vähenemist kui ka teiste maakasutust, maakasutuse muutust ja metsandust² ning põllumajandust puudutavate eesmärkide ja regulatsioonidega, mis mõjutavad maakasutusega seotud kliimaeesmärkide täitmiseks vajalike meetmete valikut.

Siduvad kohustused maakasutusest, maakasutuse muutusest ja metsandusest (LULUCF) pärineva süsinikuheite osas perioodiks 2021–2030 tulenevad LULUCF määrusest. Määrusega hõlmatud sektorites hinnatakse süsinikuvaru muutust erinevates maakasutuskategooriates. Eestil tuleb perioodil 2021–2025 tagada, et LULUCFi määrusega hõlmatud sektorite heitkogused on kompenseeritud baastasemetega võrreldes vähemalt samaväärse süsiniku sidumise (nn *no-debit rule*). Aastateks 2026–2029 kehtestatakse liikmesriikidele kasvuhoonegaaside sidumise eelarve ning aastaks 2030 on Eestile seatud suhteline sidumise eesmärk, mille järgi Eesti peab baastasemega (aastate 2016–2018 keskmine) võrreldes suurendama kasvuhoonegaaside sidumist 434 kt CO₂ ekv võrra ehk sidumiskohustus suurenes märkimisväärselt. Sihttasemete saavutamiseks tuleb rakendada täiendavaid meetmeid, mis suurendavad süsinikuvaru, parandavad süsiniku sidumist ja vähendavad heidet ning mida on võimalik kajastada KHG inventuuris.

Raadamise tulemusena väheneb metsamaa pindala, kuid seni on raadamise mõju metsamaa pindalale kompenseerinud põllu- ja rohumaa jätkuv, kuigi aeglustuv, metsastamine ja

² Maakasutus, maakasutuse muutus ja metsandus ehk LULUCF (ingl *land use, land use change and forestry*), täpsemini vt selle kohta: <https://envir.ee/elusloodus-looduskaitse/metsandus/lulucf>.

metsastumine. Eesti metsamaa pindala on aastaraamatu „Mets 2020“ andmetel ligi 2,3 miljonit hektarit. SMI 2020 andmetega esitatud metsamaa pindala muutused jäävad viimastel aastatel statistilise vea 1,1% piiresse.

Aastas esitatakse Keskkonnaametile raadamise metsateatise ca 4000 ha kohta. Lähematel aastatel on raadamisi ette näha pigem suurenevas mahus, sh on eriplaneeringute raadamisi planeeritud kokku ca 11 000 ha (Kaitseväge polügoonid 9500 ha, RailBaltic 863 ha, Viru Keemia Grupi tootmisjäätmete prügila 220 ha, Viru Keemia Grupi planeeritav puidutehas 160 ha, tuule- ja päikesepargid jm). Sellele lisanduvad raadamised läbi detailplaneeringute (uuselamurajoonid jm uusarendused) mille andmed Kliimaministeeriumisse ei jõua.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

§ 1. Keskkonnatasude seaduse muudatused

§ 1 p 1 – paragrahvi 3 lõige 2 sätestab, mis on keskkonnakasutus KeTS-i mõistes, muudatusega lisatakse sellesse nimistusse raadamine.

Paragrahvis 3 sätestatakse ka keskkonnatasude kehtestamise põhialused.

§ 1 p 2 – raadamisõiguse tasu liigitub loodusvara kasutusõiguse tasude hulka. Sellel tasuliigil on spetsiifilised tasumäärade kehtestamise alused, mis sätestatakse KeTS-i § 3 lisatavas lõikes 4¹. Raadamisõiguse tasumäära kehtestamisel lähtutakse vajadusest kompenseerida raadamisest tingitud süsinikuvaru ja maa-ala süsinikusidumise võime pikaajaline kahanemine. Raadamisõiguse tasumäär kujuneb keskmise metsamaa hektari kohta talletatud süsiniku koguse ja sidumispotentsiaali kombineerimisel süsiniku maksumusega³.

§ 1 p 3 – KeTS-i § 4 sätestab keskkonnatasude rakendamise eesmärgi ja kasutamise põhialused. Raadamisõiguse tasu eesmärk sätestatakse KeTS-i § 4 lisatavas lõikes 6, mille kohaselt kasutatakse tasust saadavat raha sihtotstarbeliselt maakasutussektoris seotud süsinikuvaru suurendamiseks ja süsinikusidumise parandamiseks, pidades silmas Eestis seatud kliima- ja elurikkuse eesmärgi. Ühe tegevusena on planeeritud ka kliima- ja elurikkuse eesmärgi arvestava metsastamise toetamine. Termin *metsastamine* all mõeldakse mittemetsamaale uue metsa rajamist, mida tehakse, et vähemalt osaliselt korvata metsamaa raadamise tõttu kahanenud süsinikuvaru ja -sidumine. Tegevustena on ette nähtud ka kahjustatud ja süsinikurikkaste ökosüsteemide taastamine, kuivendussüsteemide leevendamine, tegevused turvasmuldadelt lähtuva heite vähendamiseks ning looduslähedasema metsamajandamise võtete rakendamine. Termin *looduslähedase metsamajandamine* (*Closer-To-Nature Forest Management*⁴) kasutatakse Euroopa Komisjoni poolt välja töötatud juhendile tuginedes kui praktikate paketti multifunktsionaalsete metsade kujundamiseks, kombineerimaks elurikkuse eesmärgid, süsinikuvaru säilitamine ning puiduga seotud sissetulekute säilimine. Termin *raadamine* kasutatakse KeTS-is metsaseaduse § 32 lõike 1 tähenduses.

§ 1 p 4 – KeTS-i 5 lõikes 2 loetletakse keskkonnaloa KeTS-i tähenduses. Need loa ei ole keskkonnaloa KeÜS-i § 40 tähenduses. KeTS-is loetletakse keskkonnaloana need

³ Valgepea, M., Raudsaar, M., Karu, H., Suursild, E., Pärt, E., Sims, A., Kauer, K., Astover, A., Maasik, M., Vaasa, A. ja Kaimre, P., 2021. Maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse sektori sidumisvõimekuse analüüs kuni aastani 2050. Keskkonnaagentuur. Eesti Maaülikool.

⁴ Euroopa Komisjon, Guidelines on Closer-To-Nature Forest Management. Commission Staff Working Document. 27.07.2023.

[SWD_2023_284_F1_STAFF_WORKING_PAPER_EN_V2_P1_2864149.PDF \(europa.eu\)](#)

dokumendid, mis on tasustatava keskkonnakasutuse aluseks. KeTS-i § 5 lõikesse 2 lisatavas punktis 11 nimetatakse keskkonnaloana ka raadamiseks esitatud metsateatis.

§ 1 p 5 – loodusvara kasutusõiguse tasuliikide loetelusse (KeTS-i § 7) lisatakse raadamisõiguse tasu.

§ 1 p 6 – KeTS-i lisatav § 8¹ sätestab raadamisõiguse tasu maksja, tasumäärade kehtestamise alused ja erandid. Raadamisõiguse tasu maksab metsateatise esitaja. Raadata võidakse seoses mitmesuguste arendusprojektide või töödega ja sellega võib olla seotud palju isikuid. Tasu maksmise kohustus peab olema pandud konkreetsele isikule.

Kuna tegemist on keskkonnatasuga, mida makstakse keskkonnakasutuse eest, pannakse raadamisõiguse tasu maksmise kohustus metsateatise esitajale.

Raadamisõiguse tasu määra arvutamise metoodika ja tasumäärad kehtestab valdkonna eest vastutav minister (kliimaminister) määrusega. Raadamisõiguse tasu määra kehtestamisel lähtutakse keskmisest Eesti metsamaale talletatud orgaanilise süsiniku kogusest pindalaühiku kohta, keskmisest metsamaa süsiniku sidumise potentsiaalset pindalaühiku kohta ja kasvuhoonegaaside heitkoguste keskmisest turuhinnast Euroopa Liidus tasumäära arvestamisele eelnenud kümne aasta jooksul. Täpsema metoodika tasumäära arvutamiseks kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega, et tagada suurem läbipaistvus tasu arvutamisel.

Tasumäärad kehtestatakse raadatava metsa ühe hektari kohta, seejuures on alammääraks 4000 eurot ja ülemmääraks 7000 eurot. Tasumäära arvestamisel tuleb lähtuda vajadusest raadamisõiguse tasu abil osaliselt kompenseerida raadataval maal juba seotud süsinik ning korvata ka potentsiaalne süsinikusidumine metsapõlve jooksul, mis jääb maakasutuse muutuse tõttu sidumata.

Rakendatava tasumäära arvutamise soovitusliku metoodika aluseks on Keskkonnaagentuuri ja Eesti Maaülikooli uuring „Maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse sektori sidumisvõimekuse analüüs kuni aastani 2050.”⁵ Uuringus soovitatakse raadamise tekitatud süsinikuheite kompenseerimisel arvestada tegevuse pikaajalise mõjuga (minimaalselt raiering) ja võtta arvesse nii puitsesse biomassi ja mulda juba seotud kui ka tulevikus sidumata jääva süsiniku kadu. Soovituslik on ühtse hinna määramine kõigile raadatavatele aladele (välja arvatud loetletud erandid) ning arvestada Eesti metsamaa biomassi keskmiselt varutud CO₂ kogust (2019. aasta hinnangul 264 t/ha) ja keskmist mineraalmuldadel paikneva metsa sidumispotentsiaali (2019. aasta hinnangul sidumise koefitsient -0,63 t CO₂/ha₂/ha/a) ühe metsapõlve (80 a) vältel. Saadud süsinikukogused soovitatakse hinnastada lähtuvalt kasvuhoonegaaside heitkoguste keskmisest turuhinnast Euroopa Liidu heitkogustega kauplemise süsteemis (ELi HKS), soovituslikult kasutades tasumäära arvestamisele eelnenud kümne aasta keskmist hinda, et vältida hinna suurest kõikumisest tingitud mõjusid.

Ülem- ja alammäär on määratud, et võtta arvesse süsiniku hinna varieeruvust, et hindade muutudes oleks võimalik tasumäära korrigeerida. Tasumäära ei kehtestata piiratud ajavahemikuks, tasu korrigeeritakse, kui kasvuhoonegaaside hind turul muutub märkimisväärselt.

Lõige 5 sätestab juhtumid, mil raadamisõiguse tasu ei nõuta. Lõikes loetletud tegevused on nõutud muude seaduste kohaselt, neid ei saa vältida, mistõttu nende eest tasu ei kehtestata,

⁵ Valgepea, M., Raudsaar, M., Karu, H., Suursild, E., Pärt, E., Sims, A., Kauer, K., Astover, A., Maasik, M., Vaasa, A. ja Kaimre, P., 2021. Maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse sektori sidumisvõimekuse analüüs kuni aastani 2050. Keskkonnaagentuur. Eesti Maaülikool.

arvestades, et tasu üks eesmärke on suunata isikuid tegema valikuid, millega raadamisvajadust ei kaasne. Samuti on valitud nimekirjas valdavalt tegevused, mille puhul raadatav maa ei ole eesmärgilt ka eelnevalt olnud metsamaa.

Raadamisõiguse tasu ei nõuta järgmistel juhtudel:

- 1) raadamisel metsaseaduse § 32 lõike 2 punktis 2 sätestatud eesmärgil;
- 2) maareformiseaduse alusel maa erastamise või tagastamise aegse mittemetsamaa taastamisel;
- 3) maaparandussüsteemide hooldamisel või rekonstrueerimisel;
- 4) olemasolevate trasside hooldamisel;
- 5) raadatakse alal, mis on väiksem kui 0,1 ha;
- 6) raadatakse Eesti Looduse Infosüsteemi kantud elupaiga või liigi kasvukoha või elupaiga taastamiseks või looduskaitseaduse alusel kaitse alla võetud pindalalisel kaitstaval loodusobjektidel kaitsekorras, kaitsekorralduskavas, liigi kaitse ja ohjamise, elupaiga tegevuskavas ette nähtud tegevusel kaitse-eesmärgi saavutamiseks või kuivendusest rikutud määrgalade veerežiimi taastamiseks.

Punktis 6 sätestatud erand puudutab väikeseid alasid. Raadamisõiguse tasu võetakse metsamaa raadamisel aladel, mis on 0,1 ha või suuremad. Lõige 6 sätestab seejuures, et raadamise puhul on pindala mõõtmistäpsuseks 0,1 ha (raadatava maana arvestatakse näiteks 2,3 ha mitte 2,3107 ha).

Need nõuded sätestatakse, kuna 0,1 ha loetakse metsa pindala mõõtmise täpsuseks, tulenevalt keskkonnaministri 16. jaanuari 2009. a määruse nr 2 „Metsa korraldamise juhend“ § 4 lõikest 2. See on metsa eraldise minimaalseks pinnaks ja metsaeraldise pindala arvutatakse eraldise piiripunktide koordinaatide alusel ning esitletakse metsainventeerimise andmetes hektarites vähemalt kümnendkohaga (metsa korraldamise juhendi § 4 lõige 4).

§ 1 p 7 – KeTS-i § 31 lõiget 1 muudetakse raadamisõiguse tasu käsitleva lõike 3¹ lisamise tõttu.

§ 1 p 8 – KeTS-i § 31 lisatav lõige 3¹ sätestab, et raadamisõiguse tasu arvutab Keskkonnaamet.

§ 1 p 9 – paragrahv 32 sätestab keskkonnatasu arvutamise alused. Lisatav lõige 5¹ täpsustab, et raadamisõiguse tasu arvutatakse raadamiseks esitatud metsateatise alusel, võttes aluseks raadatava metsa pindala.

§ 1 p 10 – KeTSi lisatakse seaduse ja tasu arvutamist käsitleva peatüki ülesehitusest ja praegusest loogikast lähtudes paragrahv (§ 34²) raadamisõiguse tasu arvutamise kohta. Tasu suurus arvutatakse enne raadamiseks esitatud metsateatise registreerimist metsaregistris.

§ 1 p 11 – paragrahv 37 sätestab, millal keskkonnatasu makstakse. Paragrahvi 37 lisatakse lõige 5³, mille kohaselt makstakse raadamisõiguse tasu enne raadamiseks esitatud metsateatise registreerimist metsaregistris. See tähendab, et tasu tuleb maksta enne, kui saab asuda raadama.

§ 1 p 12 – KeTS-i § 37 lõikesse 9 lisatakse viide lõikele 5³. Raadamisõiguse tasu makstakse analoogselt jahipidamisõiguse tasu ja kalapüügiõiguse tasuga keskkonnaloa andja teatavaks tehtud arvelduskontole. Raadamise puhul teeb arvelduskonto teatavaks metsateatise registreerija.

§ 1 p 13 – KeTSi §-d 43¹–47 reguleerivad keskkonnatasu tagastamist. Paragrahvides tehakse asjakohased täpsustused seoses raadamisõiguse tasuga.

Paragrahvi 43¹ lõikesse 1 lisatakse viide raadamisõiguse tasule.

§ 1 p 14 – paragrahvi 44 lisatakse sätted, mis käsitlevad raadamisõiguse tasu tagastamist. Raadamisõiguse tasule kohaldatakse lõikes 1 sätestatud üldistest tagastamise alustest vaid punkti 1 – tasutud on nõutust suurem summa. Teised alused ei ole raadamisõiguse tasu tagastamise puhul asjakohased.

Lisatakse ka eraldi alus (lõige 3), mille kohaselt tagastatakse tasutud raadamisõiguse tasu osaliselt või täielikult, kui raadamiseks esitatud metsateatise registreerimisest on möödunud metsaseaduse § 41 lõikes 13 sätestatud tähtaeg (aasta), või metsateatis on tunnistatud kehtetuks ja isik ei ole raadamisega alustanud või on raadanud metsateatisega lubatust väiksemas mahu. Sellisel juhul tagastatakse raadamisõiguse tasu raadamata jäänud osa eest.

§ 1 p 15 – paragrahvi 45 lõikesse lisatakse viide lisatavale lõikele 2¹.

§ 1 p 16 – KeTS-i § lõikes 2 tehtav muudatus on redaktsiooniline ja seotud raadamisõiguse tasu regulatsiooni lisamisega.

§ 1 p 17 – lisatav lõige 2¹ sätestab, et raadamisõiguse tasu tagastamist saab taotleda kahe aasta jooksul pärast metsateatise kehtivuse lõppu. Metsateatis kehtib 12 kuud ja määrab selle alusel raiete tegemiseks lubatud aja. Selle aja jooksul selgub, kas raieid saab teha ja kas need on võimalik teha ette nähtud mahu. Kuna tasu makstakse enne metsateatise registreerimist ja tööde alustamist, on tagastamistaotluse lõpptähtaeg maksimaalselt kolm aastat tasu maksmisest ning sõltub tagastamistaotluse esitamise ajast.

§ 1 p 18 – KeTS-i § 45 lõikes 3 tehtav muudatus on redaktsiooniline ja seotud raadamisõiguse tasu regulatsiooni lisamisega.

§ 1 p 19 – kuna raadamisõiguse tasu osalise tagastamise puhul on vaja andmeid, mil määral metsa raadati, tuleb need esitada koos raadamisõiguse tasu tagastamise taotlusega. Selleks täiendatakse KeTS-i § 45 lõikega 5.

§ 1 p 20 – muudatus tehakse KeTS-i § 47 lõikes 2. Raadamisõiguse tasu on ühekordne, seetõttu ei ole tasaarveldamine selle puhul asjakohane.

§ 1 p 21 – KeTS-i § 55¹ lõike 7 punkti 2 täiendatakse viitega raadamisõiguse tasule, mis kantakse sarnaselt kalapüügiõiguse tasu ja jahipidamisõiguse tasuga riigieelarvesse.

§ 1 p 22 – seadust täiendatakse §-ga 57², mis reguleerib raadamisõiguse tasust saadud raha kasutamist. KeTS-i § 4 lõike 6 kohaselt kasutatakse seda raha sihtotstarbeliselt maakasutussektoris seotud süsinikuvaru suurendamise ja süsinikusidumise parandamise toetamiseks. Sihtotstarbeliselt kasutamiseks eraldatakse see raha riigieelarve koostamisele eelnenud aastal laekunud mahu, millele liidetakse varasematel aastatel kasutamata jäänud osa, metsaseaduse § 10 sätestatud alustel ja korras. Summast arvatakse maha halduskulud, mis kaasnevad ülesande halduslepinguga üleandmisega.

Kui kolmel järjestikusel aastal kasutatakse raadamisõiguse tasust laekunud raha eraldatust vähem, eraldatakse üle jäänud raha keskkonnaprogrammi elluviimiseks eesmärgiga kompenseerida raadamisest tingitud süsinikuvaru ja süsinikusidumise võime kahanemine maakasutussektoris. See võimaldab toetada laiemat hulka tegevusi, kui metsaseaduse § 10 lõike 1 punktis 7 sätestatud tegevused, kuid vahendid jäävad siiski seotuks KeTS-i § 4 lõikes 6 sätestatud sihtotstarbega.

SA Keskkonnainvesteeringute Keskus kaudu toetatakse metsaomanike erinevaid tegevusi toetusmeetme raames. Siiani on kõigi toetusmeetmete puhul nendest taotletava raha hulk olnud suurem kui eraldatava raha hulk, mistõttu ei ole ette näha, et antud meetme kaudu antavad toetused jääksid vähese huvi tõttu kasutamata.

§ 1 p 23 – seadust täiendatakse §-ga 68⁶ „Raadamisõiguse tasuga seotud sätete rakendamine”. Lisatav säte täpsustab, et raadamisõiguse tasu maksmise kohustust rakendatakse pärast sama paragrahvi jõustumist esitatud metsateatistele. Pooleliolevatele menetlustele seda ei kohaldata.

§ 2. Metsaseaduse muudatused

§ 2 p 1 – MS-i § 3 lõikes 5 sätestatakse metsastamise mõiste. Et metsamaale seotud süsinikuvaru ja –sidumine raadamise tõttu olulisel määral ei väheneks, on asjakohane meede kliima- ja elurikkuse eesmärke täitev metsastamine ehk metsa istutamine lagedatele aladele pidades silmas ökoloogilisi printsiipe, keskkonnatingimuste sobivust, mõju mulda seotud süsinikule, mõju elurikkusele ning arvestades vajadust hoida ja kujundada mitmekesiseid ja kliimamuutustele vastupidavaid ökosüsteeme. Uute metsade rajamist võib kaaluda näiteks ajaloolistele hävinud metsaaladele, tuulerikastele rannikualadele, ammendunud karjäärade maa-aladele, endistele või mahajäetud tööstus- või kaevandusaladele, linnade lähipiirkondadesse ning sobivuse korral toidutootmise ja elurikkuse hoiu seisukohast väheolulistele lagedatele aladele või rohumaaaladele ning maastikulise mitmekesistamise vajadusega piirkondadesse.

Metsastamist ja teisi süsinikuvaru suurendamise ja süsinikusidumise parandamisega seotud tegevusi toetatakse raadamisõiguse tasu maksmisest laekunud rahast. Raadamisõiguse tasu maksmise alused on sätestatud KeTS-is. Toetuse taotlemise tingimused kehtestatakse keskkonnaministri 14. aprilli 2014. a määruses „Erametsanduse toetuse andmise alused, taotluse kohta esitatavad nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise kord, taotluse hindamise alused ning toetuse tagasinõudmise kord“⁶ (edaspidi *erametsanduse toetuse andmise kord*).

§ 2 p 2 – muudatusega lisatakse MS-i § 10 lõikes 1 sätestatud toetatavate tegevuste nimistusse kliima- ja elurikkuse eesmärke täitev metsastamine, kahjustatud ja süsinikurikaste ökosüsteemide taastamine, looduslähedasema metsamajandamise praktikate rakendamine struktuurselt ja liigiliselt mitmekesiste, süsinikuvaru säilitavate ning kliimamuutustele vastupidavate majandusmetsade kujundamiseks, kuivendussõjude leevendusvõtete rakendamine ning tegevused turvasmuldadelt lähtuva heite vähendamiseks.

§ 2 p 3 – muudatus on vajalik, et eelviidatud tegevusteks saaks toetust taotleda kõik maaomanikud, kellel on selleks sobivad alad ning kes vastavad ka muus osas erametsanduse toetuse andmise korras sätestatavatele nõuetele, mis on erinevad, sõltuvalt toetatavast tegevusest. Kehtiva regulatsiooni kohaselt toetatakse erametsaomanikke, metsaühistuid või konsulente.

§ 2 p 4 – MS-i § 10 lisatavas lõikes 5² sätestatakse, et tegevusi toetatakse sihtotstarbeliselt rahast, mis laekub raadamisõiguse tasust.

§ 2 p 5 – MS-i § 32 täiendatakse lõikega 4, millega sätestatakse, et lõike 2 punkti 4 alusel kavandatud raadamise eest tasutakse raadamisõiguse tasu vastavalt KeTS-ile.

⁶ [RT I, 22.03.2023, 17](#)

§ 2 p 6 – MS-i § 41 lisatava lõikega 8² reguleeritakse metsateatise registreerimist. Metsateatist ei registreerita enne kui raadamisõiguse tasu on makstud. Keskkonnaamet väljastab raadamisõiguse tasu maksmise teate 15 tööpäeva jooksul metsateatise esitamisest, mis annab piisava aja teatise kontrolliks.

§ 3 sätestab seaduse jõustumise aja, milleks on kavandatud 2024. aasta 1. juuli, mis võimaldab arvestada maksukorralduse seaduse §-s 4¹ sätestatud.

4. Seaduse jõustumine

Seaduse jõustumise ajaks on kavandatud 2024. aasta 1. juuli. Seaduse jõustumiseks kindla kuupäeva sätestamine võimaldab edaspidi selgemini eristada enne käesolevas eelnõus olevate muudatuste jõustumist ja pärast muutmist tehtud toiminguid ja esitatud taotlusi. Samuti võimaldab seaduse kindel jõustumiskuupäev selgelt jälgida, et keskkonnatasusid puudutavate muudatuste vastuvõtmise ja jõustumise vahele jääksid maksuseaduse jõustumiseks vajalikud kuus kuud.

5. Eelnõu mõju

Muudatus: Metsamaal raadamisõiguse tasu kehtestamine ja metsaseaduse alusel antavate toetuste laiendamine eesmärgiga kompenseerida raadamisest tingitud süsinikuvaru ja süsinikusidumise võime kahanemist maakasutussektoris.

Muudatuse sihtrühmad: raadamisega seotud tegevust kavandavad arendajad ja metsaomanikud, toetuse taotlejad, raadamise ja sihtotstarbelise toetusega seotud riigiasutused.

Lähtudes metsaseadusest ja metsanduse arengukavast⁷ tuleb metsamaa pindala kahanemist pidurdada. Eesti metsamaa pindala on praegu aastaraamatu „Mets 2020“⁸ andmetel ligi 2,3 miljonit hektarit. Samuti on aastateks 2026–2029 liikmesriikidele seatud kasvuhoonegaaside sidumise eelarve ja aastaks 2030 on LULUCF sektorile seatud suhteline kasvuhoonegaaside sidumise eesmärk, mille järgi peab Eesti baastasemega (aastate 2016–2018 keskmine) võrreldes suurendama kasvuhoonegaaside sidumist 434 kilotonni CO₂ ekvivalendi võrra. Sektori kohustus siduda kasvuhoonegaase suureneb märkimisväärselt ja sihttasemete saavutamiseks tuleb võtta lisameetmeid.

Lähiaastatel plaanitavate raadamiste pindala on ligikaudu 20 000 hektarit, mille moodustavad:

- pärandniitude taastamine (praegustel andmetel taastatakse aastaks 2027 kuni 1200 hektarit);
- eriplaneeringud kokku ligikaudu 11 000 hektarit (Kaitseväge polügoonid 9500 ha, RailBaltic 750 hektarit (ilmne alahinnang);
- Viru Keemia Grupi tootmisjäätmete prügila (220 hektarit);
- Viru Keemia Grupi puidutehas (160 hektarit);
- tuule- ja päikesepargid jm.

Lisanduvad raadamised detailplaneeringute tõttu (uuselamurajoonid jm uusarendused).

EL plaanib 2030. aastaks istutada kolm miljardit puud (The #3BillionTrees Pledge – European Commission⁹) – üle-euroopaline algatus, mis on osa jõupingutustest EL-i metsade rajamisel ja kliimamuutustega võitlemisel, on kasulik kliimale, aitab parandada metsade tervist, tugevdab

⁷ Silmas on peetud nii eelmist „Eesti metsanduse arengukava aastani 2020“ kui ka koostatavat „Metsanduse arengukava aastani 2030“.

⁸ [Mets 2020](#) [aastaraamat]. Tallinn: Keskkonnaagentuur

⁹ https://environment.ec.europa.eu/strategy/biodiversity-strategy-2030/3-billion-trees_en

maapiirkondi ja aitab linnasid rohelisemaks muuta. Nimetatud algatusega kaasneb tegevuskava, mis aitab tagada, et kõik puude istutamiseks tehtud jõupingutused avaldavad positiivset mõju kliimale, keskkonnale, linnadele ning kõigi EL-i kodanike tervisele ja heaolule. Metsastamise soodustamine selle toetamise kaudu aitab selle eesmärgi täitmisele kaasa.

Muudatusel on mõju looduskeskkonnale.

Muudatus mõjutab looduskeskkonda, ja aitab kaasa metsa pindala vähenemisele raadamise tõttu, toetades selleks vajalikke tegevusi.

Lähtudes metsaseadusest ja metsanduse arengukavast¹⁰ tuleb vältida metsamaa pindala kahanemist. Lähtuvalt kliimaeesmärkidest peab maakasutussektor olema süsinikku siduv ja süsinikuaru säilitav. Ühest küljest tagab kehtestatav raadamisõiguse tasu maakasutussektoris kliimasõbralike tegevuste toetamiseks, teisest küljest suunab tegevusi kavandama nii, et nende käigus metsa ei raadataks või tehtaks seda võimalikult vähe.

Muudatus toetab kasvuhoonegaaside sidumise ja kliimaeesmärkide täitmist pikaajalises perspektiivis.

Muudatusel on mõju majandusele.

Raadamisega seotud tegevust kavandavate arendajate ja metsaomanike jaoks kallinevad tegevused, mille käigus on vaja teha raadamist. Raadamisõiguse osakaal metsamaterjali hinnast sõltub konkreetsest raiutavast metsast, samuti hetke turuolukorrast. Arvestades, et metsaomanikul, kes teeb (lage)raiet, on seadusest tulenev kohustus metsa uuendada ja seega kanda ka selleks vajalikud kulud, on raadamisõiguse tasul teatud osas võrdsustav mõju. Edaspidi peavad kõik metsa raiuvad isikud, sõltumata, kas tegemist on raadamisega või raiega mille järel metsa majandamine jätkub, tegema võrdselt kulutusi metsa taastamise tagamiseks – kas metsamajandamismeetmete kaudu (uuendamise kohustus, kohustus jätta teatud osa puid kasvama jms) või tasu maksmise kaudu, millest toetatakse vastavate meetmete rakendamist.

Tasumäärad kehtestatakse raadatava metsa ühe hektari kohta, seejuures on alammääraks 4000 eurot ja ülemmääraks 7000 eurot.

Lisaks kaasneb muudatusega halduskoormuse suurenemine lisanduvate kohustuste tõttu ja pikeneb raadamiseks esitatud metsateatise menetlusaeg.

Raadamisõiguse tasu nõude kehtestamisega kaasneb kohustus tasu maksta enne raadamiseks esitatud metsateatise registreerimist metsaregistris. See pikendab teatud määral metsateatise menetlusaega. Kuna raadamisõiguse tasu kehtestatakse konkreetse määrana ja tasu arvutamine seisneb selle korrumtamises raadatavate hektarite arvuga, ei ole tasu arvutamiseks vajalik aeg märkimisväärne. Menetluse kestus sõltub seega pigem ajast, mis kulub metsateatise esitajal tasu maksmiseks. Kokkuvõttes ei ole tasu maksmisega seotud menetlusele kuluv lisaaeg oluline.

Ajakulu vähendamiseks ja menetluse lihtsustamiseks on kaalumisel IT-arendused metsaregistris.

Muudatusel on mõju riigiasutuste töökorraldusele.

¹⁰ Silmas on peetud nii eelmist, „Eesti metsanduse arengukava aastani 2020“, kui ka koostatavat „Metsanduse arengukava aastani 2030“

Kasvab Keskkonnaameti töökoormus seoses meetme rakendamisega, nagu raadamisõiguse tasu arvutamine. Eelduslikult tuleb lisaks luua üks täiendav peaspetsialisti ametikoht. Peaspetsialist hakkab menetlema kõiki Eestis raadamistega seotud metsateatise (vt tabel 1) koos vajaliku raadamisõiguse tasu arvutamisega ning metsateatise esitajale maksekorralduste edastamisega.

Tabel 1. Aastatel 2020–2022 esitatud raadamise teatiste arv ja raadatud metsamaa pindala (ha)

Aasta	Teatiste arv	Pindala
2020	4508	4377
2021	2984	3418
2022	3233	3721

Kui arvestada taastuvenergia ehitiste ehitamise intensiivistumisega, võib prognoosida metsateatiste arvu kasvu.

Kasvab SA Keskkonnainvesteeringute Keskus töökoormus seoses toetuse andmisega metsaseaduse alusel. Laekunud raadamisõiguse tasu suurusest sõltub toetuse jagamise maht. Töökoormus suureneb toetuste menetlemise ja kontrollimise perioodil. Toetuste tulemuslikkust kontrollivad piirkondlikud välispetsialistid. Raadamisõiguse tasu suurusesse on juba arvestatud ka halduskulu, mis katab ära lisavajaduse tööjõu järele.

6. Eelnõu terminoloogia

Eelnõus kasutatakse termineid järgmises tähenduses.

metsastamine – mittemetsamaale kliima- ja elurikkuse eesmärgi arvestav uue metsa rajamine, et osaliselt korvata metsamaa raadamise tõttu kahanenud süsinikuvaru ja -sidumine.

7. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole vastuolus Euroopa Liidu õigusega.

8. Rakendusaktid

Eelnõu seadusena vastuvõtmisel tuleb ette valmistada KeTSi § 8¹ alusel kliimaministri kehtestatav määrus „Raadamisõiguse tasu määra arvutamise metoodika ja tasumäär“.

Samuti tuleb muuta keskkonnaministri 14. aprilli 2014. a määrust nr 10 „Erametsanduse toetuse andmise alused, taotluse kohta esitatavad nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise kord, taotluse hindamise alused ning toetuse tagasinõudmise kord“. Määrusesse lisatakse toetuse saamise nõuded.

Kavandid on lisatud seletuskirjale.

9. Kooskõlastamine ja kaasamine

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu kooskõlastamiseks Kaitseministeeriumile, Justiitsministeeriumile, Siseministeeriumile, Rahandusministeeriumile, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks, Riigimetsa Majandamise Keskusele, Maa-ametile, SA-le Keskkonnainvesteeringute Keskus, Eesti Linnade ja Valdade Liidule, Eesti Erametsaliidule, Eesti Keskkonnaühenduste Kojale, Eesti

Põllumajandus-Kaubanduskojale, Eestimaa Talupidajate Keskliidule, Eesti Taastuvenergia Kojale ja Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liidule.